

BENTEKIK (EVA BAL, KOPERGIETERY)

De emoties komen later wel vanzelf

Onlangs beleefde *Bentekik* na twee speelseizoenen zijn dernière. Of toch niet, want *Bentekik* krijgt een tweede, anderstalig leven. Vanaf januari zal de voorstelling onder de titel *C'est moi* in Frankrijk toeren; voor volgend seizoen staan tournees in weer andere 'buitenlanden' op stapel en in Duitsland is er belangstelling voor de tekst. Terecht.

De samenvatting van *Bentekik* roept herinneringen op aan *Adriaan Mole*, een voorstelling van Eva Bal naar Sue Townsends best-seller *Secret Diary of Adrian Mole, Aged 13*. Tussen 1986 en 1988 werd *Adriaan Mole* 235 keer door het Gentse Speeltheater op de planken gezet in Vlaanderen, Nederland en Groot-Brittannië. Vijftien jaar later, in 1999, vormde het 'gedachtenboek' van de toen zestienjarige Habiba Boukhatem het vertrekpunt voor *Bentekik*. Eva Bal en Habiba Boukhatem kennen elkaar

al van toen Habiba nog een kleuter was. Habiba woonde in dezelfde straat als Eva. Toen ze zes was, belde ze aan en vroeg wanneer Eva eens een voorstelling met de kinderen uit de buurt zou maken. Zo ontstond *De Tuin* (1991-92, door de VPRO verfilmd in 1992), een ongedwongen, poëtische voorstelling waarin mederegisseur Alain Platel het plezier van het werken met kinderen ontdekte. Na hun medewerking aan *De Tuin* bleven Habiba en haar zus Souad de ateliers in de Kopergietry volgen. De directe aanleiding tot *Bentekik* was de uitspraak van Habiba dat ze ooit aan de wereld wilde vertellen wat ze allemaal had meegemaakt, waarop Eva Bal haar stimuleerde om het op te schrijven.

De teksten van Habiba Boukhatem zijn soms filosofisch-poëtisch, maar bevatten eveneens haarscherpe (zelf)observaties. Haar 'gedachtenboek' vormde het uit-

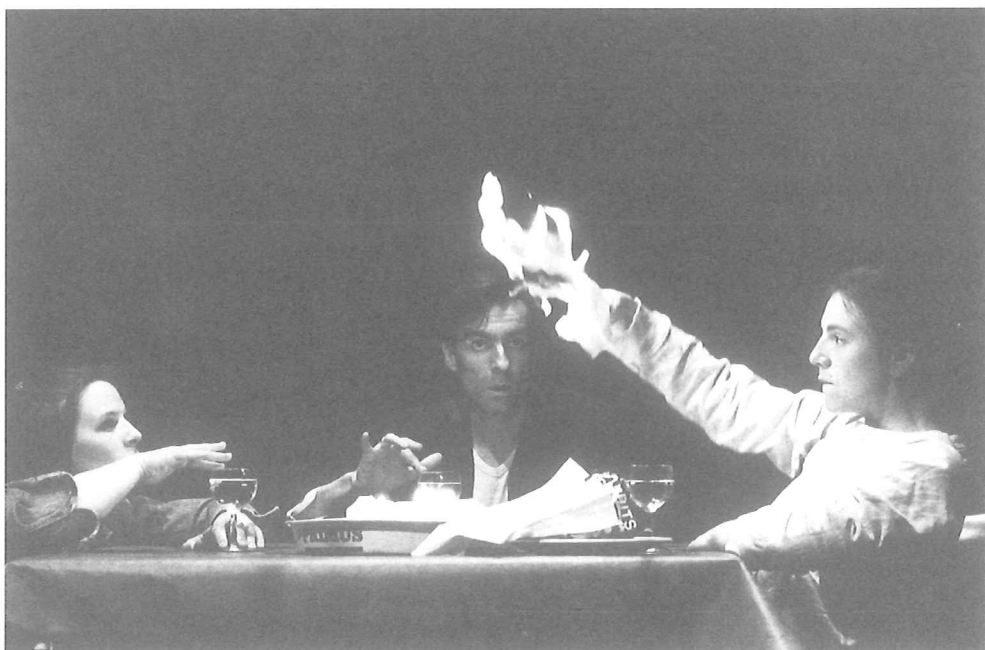
gangspunt van de voorstelling. Het werd aangevuld met materiaal uit gesprekken van Eva Bal met Habiba en andere kinderen die om verschillende redenen zelden thuis terecht kunnen en uit acteursimprovisaties op basis van gesprekken met jongeren uit homes, mensen uit het justitieel welzijnswerk en de Gentse politie. Een eerste verdienste van *Bentekik* is dat dit materiaal niet al te veel gepolijst werd en al evenmin in een dwingend verhaal samengebracht werd. De verhaallijn is dun – een moeder wordt dood aangetroffen onderaan het balkon van haar huis: moord of zelfmoord? – maar biedt des te meer mogelijkheden tot het uitspeelen van datgene waar het Eva Bal om te doen is: vragen stellen bij de omstandigheden waarin sommige kinderen opgroeien en tegelijk de overlevingskracht van deze kinderen laten zien.

De titel van de voorstelling verwijst naar de telefonische hulpkreet van de veertienjarige dochter van de vrouw: 'Hallo, bentekik... Zeg, kan ik vannacht bij u slapen? Ik kan niet naar huis. 't Is een heel verhaal. Ik leg het u straks wel uit.' In flarden komen we één en ander te weten over de situatie waarin zij en haar oudere zus opgroeiden. De

'Ik ben niet bang van de dood, niet bang voor de toekomst maar bang voor het gevoel dat in mij zit en dat ik nog niet ken'
(Habiba Boukhatem)

politie-inspecteur die met de zaak belast is, wil weten wat elk van de verdachten – de twee zusjes en de buurman – deed tijdens de uren voor de dood van de vrouw, maar krijgt twee jonge mensenlevens voor de voeten geworpen. Uitgebraakt, even chaotisch als het leven dat ze achter de rug hebben.

De keuze om het materiaal in de structuur van een politieverhaal te gieten schept afstand tot het onderwerp en verhoogt tegelijk de betrokkenheid bij de voorstelling. Samen met de politie-inspecteur verschuift het publiek zijn onderzoeksobject. De vraag 'Wie deed het?' wordt ongemerkt vervangen door de vraag 'Hoe is het zo ver kunnen komen?' De voordelen van de politieverhaalstructuur worden nog versterkt door de uiterst filmische encensering: als korte filmshots wisselen de theater-scènes elkaar in hoog tempo af. Moeiteloos wordt er heen en weer gewicht in tijd en plaats: van het politiebureau naar het ouderlijk huis, van het parkje waar de zusjes de nacht doorbrengen wanneer hun moeder een man ontvangt naar het home waarin de jongste dochter terecht komt. Het eenvoudige decor blijft de hele voorstelling lang onaangeroerd; de belichting wijst de weg. De flash-backs zijn niet chronologisch geordend. De verschillende sferen worden ondersteund door streepjes muziek waarin nauwelijks merkbaar een bepaalde emotie naar boven drijft. Hetzelfde kan gezegd

Bentekik EVA BAL, KOPERGIETERY FOTO: PHILIPPE DEPREEZ

worden van het spel, dat eerder licht – en vooral efficiënt – gehouden wordt. Wie in deze chaos moet overleven heeft niet veel tijd voor emoties of kan zich de kwetsbaarheid ervan niet permitteren. In haar regieaanwijzingen heeft Eva Bal kennelijk elke aanloop naar de vertolking van emoties verboden. De diverse situaties worden kort en krachtig in scène gezet. De emoties komen later wel vanzelf, moet ze gedacht hebben. En inderdaad, de enkele langere scènes tussen de twee zusjes zijn aangrijpend, maar de volle emotionale overval je pas als de mallemolen plots stilvalt, wanneer de voorstelling eindigt met de intussen vertrouwd klinkende woorden: 'Hallo, bentekik. Bentekik, ja.'

De manier waarop misplaatste dramatiek, anekdotiek en heroïek vermeden worden, zeker in een voorstelling met dit onderwerp en dit persoonlijke engagement, getuigt van groot vakmanschap en jarenlange ervaring. Na een hele reeks multidisciplinaire producties gaat Eva Bal met *Bentekik* in zekere zin terug naar haar theaterroots, maar niet zonder de bagage die o.a. het werken aan de multimediale voorstelling *Voetstappen in de nacht* (1996-1998, Vlaamse, Franse, Engelse en Spaanse versies) opleverde. *Bentekik* oogt dan wel als een eerder gewone theatervoorstelling, maar zit vol minder voor de hand liggende keuzes. We hadden het al over de politieverhaalstructuur en de filmische encenering. Daarnaast is er de klankband van Johan de Smet, die niet alleen muzikaal ondersteunt, maar ook geregeld binnenbreekt in de voorstelling: intimistische kinderstemmen tijdens een flash-back en filosofisch-poëtische gedachten uit het dagboek van Habiba Boukhatem, die als het ware over de voorstelling uitgestrooid worden. De anderstalië moeder is blond en spreekt Engels, wat het gezin onttrekt aan alle gangbare percepties van kansarmoede. Elk personage bestaat uit meerdere facetten en roept zowel

weezin als respect op, wat uiteindelijk resulteert in mededogen.

Bentekik is geen leerstuk, maar een leesstuk, in de oorspronkelijke betekenis van 'lezen' als 'verzamelen'. Alleen worden hier geen aren, maar levenservaringen verzameld. De kracht en het respect waarmee ze getoond worden zijn de vrucht van een zorgzaam productieproces, waarin Eva Bal en haar ploeg hun werk geregeld getoetst hebben aan het oordeel van betrokkenen en buitenstaanders. Eric de Kuyper keek mee over de schouders bij het tot stand komen van de tekst. Habiba Boukhatem volgde geregeld de repetities en haar commentaar was van onschatbare waarde om de juiste toon te vinden. Na 2,5 maanden repetities werd een volledige week try-outs ingelast voor zeer diverse publieken, waaronder jongeren uit instellingen, studenten psychologie en medewerkers van de politie. Hun feedback zorgde voor een aantal bijstellingen tijdens de tweede repetitieperiode. Het resultaat is een rijpe, rijke voorstelling, een eresaluut van een ervaren theatermaakster aan een meisje met talent, en vice versa.

Marleen Baeten

Bentekik

REGIE: Eva Bal
 MEDEWERKING TEKSTEN: Habiba Boukhatem
 ADVIES TEKSTEN: Eric de Kuyper
 SPEL: Barbara De Jonghe, Geert De Smet / Victor Peeters, Stephanie Germonpré, Dennis Költgen, Karen Vanparys
 MUZIEK :Johan De Smet
 DRAMATURGIE: Mieke Versyp
 SCENOGRAPHIE: Bart Van Steenkiste
 KOSTUUMS: Stefanie Desmet, Bart Van Steenkiste
 PRODUCTIELEIDING: Pascal Poissonnier
 LICHT: Dirk Du Chau
 LICHTADVIES: Pink Steenvoorden
 KLANK: Bruno Jonckheere
 PRODUCTIE: Kopergieterij

OCTOBER/OKTOBRE VAN DITO'DITO

Eerbare voorstellen

Het 'opendeurproject' *October/Oktobre* van Dito'Dito ging zijn tweede seizoen in. Het concept blijft boeiend: een maand lang nodigt Dito'Dito het publiek wekelijks uit; elk weekend wordt een nieuwe reeks kleine voorstellingen gepresenteerd, waaraan de makers slechts twee weken repeteren. In nauwelijks een maand tijd creëerde Dito'Dito tien voorstellingen. Zonder tal van gastacteurs en -dancers zou *October/Oktobre* onmogelijk te realiseren zijn. Voor deze editie werkten vaste leden Guy Dermul, Mieke Verdin, Nedjma Hadj en Willy Thomas nauw samen met onder meer Jan Hammenecker, Bernard Van Eeghem, Kadi Abdelmalek en Amid Chakir. Daarnaast bevolkten wekelijks nieuwe gezichten de scène. Ieder weekend stonden twee tot drie theater- en dansvoorstellingen op het programma. Net als vorig jaar was er de wekelijks terugkerende *Colère*, een soort speakerscorner. Elke avond werd afgesloten met een *Lied van de dag*.

Dito'Dito bleef voor *October/Oktobre* trouw aan zijn filosofie: theater in de hoofdstad moet de communautaire grenzen overschrijden. Alle voorstellingen waren tweetalig of werden aanvullend simultaan vertaald. Het programma ging per weekend afwisselend door in BSBBis (het tijdelijk onderkomen van de Beurschouwburg) en in het Franstalige L'L, een sympathieke theaterzaal in de Matongewijk, die tijdelijk onderdak biedt aan het Théâtre de la Balsamine.

Uit het bovenstaande mag duidelijk wezen dat *October/Oktobre* in de eerste plaats van zich laat spreken door zijn kwantiteit. Een gezelschap dat een maand lang elk weekend zijn deuren opent, en in die tijd ook nog eens tien voorstellingen maakt, komt alleen al daardoor snel in de schijnwerpers te staan. Het eerste weekend kon je nog daags tevoren rustig je kaartje reserveren. Drie weekends later meldde het verkoopbureau een week op voorhand uitverkocht. De

